

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Максименко Наталя Вікторівна

УДК 342.92

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРОКУРОРІВ
ЯК ЕЛЕМЕНТ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2025

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України

Коломоєць Тетяна Олександрівна,
Запорізький національний університет,
декан юридичного факультету.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Берlach Анатолій Іванович,
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри службового та медичного права;

доктор юридичних наук, професор,

Федчишин Сергій Анатолійович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
професор кафедри адміністративного права.

Захист відбудеться «19» грудня 2025 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 01601, м. Київ, вул. Госпітальна, 4, конференц-зал «Фортеця».

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Автореферат розісланий «19» листопада 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Титаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Добросесність прокурора є базовою передумовою легітимності публічного обвинувачення і довіри суспільства до правосуддя. У системі антикорупційної політики держава покладає на прокуратуру ключові функції процесуального керівництва, представництва публічного інтересу та забезпечення єдності правозастосування. За цих умов адміністративно-правовий механізм забезпечення добросесності прокурорів постає не допоміжним, а системоутворювальним інститутом, від якого безпосередньо залежить ефективність запобігання корупції у секторі правосуддя.

Актуальність теми зумовлюється сукупністю правових і інституційних факторів. По-перше, європейський вектор публічної політики вимагає гармонізації національних стандартів із підходами Ради Європи, GRECO, Міжнародної асоціації прокурорів та SIGMA: баланс незалежності і підзвітності, чіткі етичні приписи, запобігання конфлікту інтересів, прозорі дисциплінарні процедури та гарантований судовий перегляд. По-друге, в Україні сформовано спеціалізовану антикорупційну архітектуру (НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС) і самоврядні інституції прокурорів (КДКП, Рада прокурорів), однак їхня взаємодія з внутрішніми процедурами прокуратури, цифровими реєстрами та механізмами публічної підзвітності потребує доктринальної систематизації й нормативного доопрацювання. По-третє, виклики перехідного періоду (високі корупційні ризики, ресурсні обмеження, зростання очікувань суспільства та партнерів України) підвищують вимоги до процесуальної передбачуваності, уніфікації доказових стандартів і стійкості самоврядування.

Наявні прогалини правового регулювання підсилюють дослідницьку новизну теми. Фрагментарність підзаконних актів, різні підходи до оцінювання добросесності в атестаційних, дисциплінарних і адміністративно-деліктних провадженнях, нерівномірність практики застосування преюдиціальності судових рішень, обмежена інтеперабельність державних реєстрів і внутрішніх баз даних знижують ефективність контролю. Не досить розроблені також превентивні елементи: наставництво для новопризначених прокурорів, етичне консультування, відкритість анонімізованих метрик якості та мотивів кадрових рішень.

Проблематика забезпечення ефективності діяльності органів прокуратури розглядалася: в межах кримінально-правових досліджень, де необхідно виокремити наукові праці таких учених, як: Ю.М. Грошевий, О.Р. Михайленко, В.М. Тертишник, М.І. Хавронюк та інші; представниками конституційно-правової науки, де акцентуються праці таких учених: Ю.М. Бисаги, Н.В. Мішиної, О.В. Пушкіної, Ю.О. Фрицького та ін.

Проблематика адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування органів прокуратури вивчалась у науково-практичних дослідженнях таких учених, як О.М. Бандурка, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, М.Ю. Віхляєв, С.М. Гусаров, В.В. Доненко, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, Р.В. Миронюк, Н.Р. Нижник, С.А. Федчишин та ін.

Висвітлення окремих питань організації та діяльності прокуратур відбувалось у таких дисертаціях, як праця О.В. Хорсуненка на тему «Прокуратура України та країн-членів Європейського Союзу: порівняльне дослідження» (2019 р.), Б.Г. Васильчука на тему «Прокуратура як суб'єкт адміністративного права України» (2019 р.), І.В. Соболевої на тему «Прокурор в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики» (2021 р.), О.В. Маслової на тему «Адміністративно-правове забезпечення гарантій незалежності прокурора в Україні» (2021 р.), Д.Ю. Павленко на тему «Адміністративні функції прокуратури України» (2024 р.) та інших науковців.

Проте питання адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елемент антикорупційної політики розкрито в юридичній науці фрагментарно як складник загальних тем.

Отже, тема дисертації є своєчасною та суспільно значущою, оскільки поєднує компаративний аналіз стандартів належного врядування і вітчизняні потреби реформування, спрямована на підвищення якості публічної служби в прокуратурі, зниження корупційних ризиків і зміцнення верховенства права. Результати дослідження здатні забезпечити науково обґрунтований фундамент для подальшої кодифікації та практичної модернізації контрольних інструментів доброчесності як невід'ємного елементу антикорупційної політики держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у відповідності до Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр. від 26 березня 2021 р. № 12-21, корелюється із положеннями Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р; та Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 р., затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р, а також Стратегії розвитку прокуратури на 2021–2023 рр., затвердженої Наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 р. № 489 та ін.

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у визначенні на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні *задачі*:

- визначити генезу розуміння доброчесності у діяльності органів державної влади та розвитку суспільства;
- охарактеризувати доброчесність прокурора як принцип права, правову категорію та етичний стандарт;
- встановити нормативне закріплення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики;

- описати адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів: сутність, структуру, функції;
- відобразити процесуальну імплементацію превентивних інструментів у механізмі забезпечення доброчесності прокуратури як складника антикорупційної політики;
- охарактеризувати контрольні інструменти адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні як елемент антикорупційної політики;
- обґрунтувати напрями забезпечення доброчесності прокурорів через висвітлення зарубіжного досвіду та практики його реалізації в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що пов'язані із функціонуванням адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів як елемент антикорупційної політики.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс підходів, принципів і методів наукового пізнання, добір яких визначено метою та завданнями роботи з урахуванням специфіки її об'єкта й предмета. Закони діалектики, прийоми структурно-логічного аналізу та системний підхід використано для простеження становлення й еволюції уявлень про доброчесність у діяльності органів прокуратури, а також для виявлення закономірностей її розвитку у суспільстві (підрозділ 1.1). Порівняльно-правовий метод та метод історико-правового аналізу покладено в основу встановлення нормативного закріплення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики (підрозділи 1.2, 1.3). Системний метод та метод правової класифікації дозволив обґрунтувати сутність, структуру, функції адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Закони діалектики, прийоми логічного аналізу, системний та структурно-функціональний підходи, а також методи юридичної статистики й моделювання застосовуються для наукового обґрунтування шляхів забезпечення доброчесності прокурорів шляхом узагальнення зарубіжних моделей і аналізу особливостей їх упровадження в українській практиці (підрозділ 2.3).

Нормативну основу дисертаційного дослідження формують Конституція України, чинні закони держави, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори та інші нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також правові позиції касаційних судів у складі Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду.

Емпіричну основу роботи становлять офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні та звітні дані Офісу Генерального прокурора і структурних підрозділів апаратів обласних прокуратур. Додатково використано матеріали правової публіцистики, довідкові джерела, результати репрезентативних соціологічних опитувань та інші інформаційні ресурси, що дають змогу комплексно відобразити стан та проблематику забезпечення доброчесності прокурорів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці комплексним науковим дослідженням адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

- розроблено авторське тлумачення співвідношення доброчесності та корупції, де обґрунтовано, що вони є антагоністичними полюсами одного простору публічно-службових відносин: доброчесність – це позитивне нормативне зобов'язання діяти в межах «міри можливої поведінки», визначеної законом, службовими обов'язками та публічним інтересом, тоді як корупція – це девіація, що підміняє публічний інтерес приватною вигодою через зловживання владою, конфлікт інтересів та інші протиправні практики;

удосконалено:

- на основі аналізу суміжних категорій («чесність», «честь», «добросовісність», «розсудливість», «об'єктивність») розуміння категорії «доброчесність прокурора» як внутрішньої установки прокурора діяти виключно в інтересах суспільства і держави, проявляючи моральну стійкість, відданість демократичним цінностям та принципам верховенства права, що дозволяє розкрити її унікальність серед інших морально-етичних та правових принципів;

- положення щодо систематизації етапів еволюції забезпечення доброчесності прокурорів в Україні, що дозволило виокремити її хвильовий характер розвитку: від закріплення загальних етичних орієнтирів у державній службі та формування базових антикорупційних концепцій (1998–2011 рр.), через конституційно-правове переосмислення статусу прокуратури та демонтаж радянської моделі її організації (2014–2016 рр.), до сучасного етапу жорсткої інституціоналізації принципу доброчесності шляхом запровадження атестаційних процедур, кодексів етики та комплексних кадрово-організаційних механізмів (2019–2025 рр.);

- визначення процесуальної імплементації превентивних інструментів як ключового виміру сучасної антикорупційної політики в органах прокуратури, що полягає не лише у нормативному закріпленні етичних та службових вимог, а й у їх практичному втіленні через кадрові, організаційні, освітні та контрольні процедури;

- положення чинного Закону України «Про прокуратуру» щодо нормативного закріплення доброчесності прокурорів як основоположної засади їхньої діяльності;

дістали подальшого розвитку:

- визначення поняття адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як системи взаємопов'язаних нормативних, інституційних та процедурних засобів, покликаних забезпечити дотримання прокурорами принципів чесності, неупередженості та етичності в їхній

професійній діяльності, а у випадку порушення – невідкладне реагування з метою відновлення довіри до прокуратури;

– розуміння контрольних інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів, що функціонують як двоелементна система, у якій внутрішні саморегулятивні процедури поєднані з позавідомчим наглядом і судовим переглядом.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для розроблення актуальних напрямів удосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики;

– *правотворчій діяльності* – для розробки пропозицій щодо внесення змін до Закону України від 14 жовтня 2014 р. «Про прокуратуру» з метою забезпечення адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики;

– *правозастосовчій діяльності* – для поліпшення й удосконалення практики функціонування адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики;

– *освітньому процесі* – для підготовки підручників і посібників зі спеціальностей «Адміністративне право», «Адміністративно-процесуальне право України», «Судові та правоохоронні органи України», а також під час викладання відповідних дисциплін.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на 3 міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 2024 р.); «Theoretical foundations of law, public management and practice of their application» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображені у 8 наукових працях, з них 4 опубліковано у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 3 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, у т. ч. основного тексту – 178 сторінок. Список використаних джерел налічує 210 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до

дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Гене́за розу́міння доброчесності у діяльності органів державної влади та розвитку суспільства»* аргументовано, що доброчесність слід розглядати як окрему морально-філософську категорію, яка викристалізувалася внаслідок тривалої еволюції етичної думки, що відбиває не лише буденні, наївні уявлення носіїв мови, а й цілеспрямовані світоглядні рефлексії провідних мислителів.

З урахуванням здійсненого узагальнення філософських концепцій визначено, що доброчесність поступово вийшла за межі суто етичної площини й набула юридичного сенсу: від засадничої цінності античного державотворення вона трансформувалася у фундаментальний принцип правової системи та всіх її інститутів.

Зроблено висновок, що принцип доброчесності не виокремлювали як самостійний складник системи принципів державної служби. Визначено, що в історичних актах, що регулювали державні (згодом – публічні) процеси на українських землях, натомість послідовно фіксувалися морально-етичні настанови на кшталт «чесності/чесноти», які є суміжними із сучасним змістом принципу доброчесності.

Підкреслено, що «добро» у діяльності державних службовців має всеохопний характер і концептуально зближується з «доброчесністю», що й відображено законодавцем у закріпленні принципу доброчесності як засадничого принципу державної служби. Розглянуто зміст категорії «чесність» як фундаментальну чесноту та індивідуальну якість, що входить до структури соціальної довіри й відповідальності; вона окреслює суттєву грань духовності, вимагає об'єктивної оцінки фактів і вчинків інших та їх послідовного відображення у власних діях, завдяки чому поведінка особи стає передбачуваною для інших.

Встановлено співвідношення доброчесності із суміжними етико-правовими категоріями. Визначено, що поняття «честь» трактується як усвідомлення особою власної соціальної значущості та визнання цієї значущості іншими; як сукупність моральних якостей, гідних поваги й гордості; як добра, незаплямована репутація, добре ім'я; як цнотливість і непорочність. Звернено окрему увагу на суміжне поняття «добросовісність». Визначено, що «добросовісність» переважно вживається в цивільно-правових відносинах як одна із їх основоположних засад (так, у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 16 травня 2018 р. у справі № 449/1154/14 провадження № 61-1137св18 обґрунтовано його тлумачення як «певний стандарт поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення». Визначено, що добросовісною

вважається, зокрема, робота публічного службовця, який не обмежується формальностями, а застосовує весь адміністративно-процедурний інструментарій для позитивного вирішення справи (принцип офіційності, витребування документів і відомостей, адміністративна взаємодопомога тощо). Визначено співвідношення принципу розсудливості із принципом доброчесності, де перший тлумачиться як: неприпустимість тих рішень, дій чи бездіяльності, які жоден орган публічної влади не вчинив би, діючи за вимогами здорового глузду та покладених законом обов'язків. Зроблено висновок, що у співвідношенні «доброчесність – об'єктивність» слід підкреслити, що є різні за змістом категорії, однак об'єктивність тісно пов'язана з такими вимірами, як справедливість, неупередженість і антикорупційна спрямованість, тож вона є суміжною й «близькою» до доброчесності.

Визначено співвідношення правової категорії «доброчесність» у співвідношенні із «корупцією» шляхом можливості вибору «міри можливої поведінки». Встановлено, що у чинному законодавстві України «корупція» розуміється як «використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей».

Зроблено висновок, що, попри різну природу й «різнобічність» правових вимірів, доброчесність і корупція перебувають у спільному полі публічно-службових правовідносин, але задають у ньому діаметрально протилежні вектори поведінки. Підкреслено, що доброчесність фіксує належний, нормативно й етично схвалений стандарт – свідомий вибір посадовця діяти в межах «міри можливої поведінки», визначеної законом, службовими обов'язками та принципами служби (неупередженість, об'єктивність, пріоритет публічного інтересу); натомість корупція ж описує протилежний, девіантний патерн – спрямованість на приватну вигоду через зловживання владою, конфлікт інтересів, підкуп чи інші протиправні практики, що руйнують довіру й підміняють публічний інтерес приватним.

На основі дослідження суміжних категорій аргументовано, що доброчесність є унікальною серед моральних понять і однією з основ усієї системи моралі, що розуміється як інтегративне поєднання «добра» та «чесності», вона акумулює риси добра, чесності, добропорядності та неупередженості, що надає їй специфіки як базової етико-моральної якості особи, котра добровільно обирає служіння публічному (зокрема, державному) інтересу.

Зроблено висновок, що з огляду на визначення «корупції» в українському праві доброчесність і корупція є несумісними полюсами одного простору публічної служби, де перша – позитивне зобов'язання діяти в межах «міри можливої поведінки», встановленої законом і службовими принципами; друга – девіація, що підміняє публічний інтерес приватною вигодою; тому доброчесність виконує у системі органів публічної влади не лише роль морального ідеалу, а функцію конститутивного критерію легітимності рішень і довіри до інститутів.

У підрозділі 1.2 *«Доброчесність прокурора як принцип права, правова категорія та етичний стандарт»* визначено, що під основоположними принципами права доцільно розуміти цілісну систему найбільш загальних і стійких імперативних настанов, нормативно закріплених у праві, які слугують концентрованим відображенням його ключових сутнісних рис та цінностей.

Визначено, що у теорії права принципи традиційно класифікують: 1) за формою нормативного вираження – конституційні, законодавчі, підзаконні, прецедентні, доктринальні; 2) за сферою дії – наднаціональні/міжнародні, національні, локальні; загальнообов'язкові або спеціальні; 3) за змістом – матеріальні й процесуальні, регулятивні й охоронні, публічно- та приватноправові; 4) за сферою суспільних відносин (загальнолюдські (цивілізаційні, основоположні) – універсальні ціннісні засади (гідність, свобода, рівність, справедливість, верховенство права), що лежать в основі будь-якого правопорядку; типологічні – властиві певному типу правової системи чи державно-правового режиму (наприклад, романо-германській, системі загального права, релігійно-традиційним системам), відбивають їхню структурну й культурну специфіку; конкретно-історичні – зумовлені потребами певної епохи та рівнем розвитку національного правопорядку; у межах цієї групи розрізняють загальні для всієї системи права, міжгалузеві, галузеві, а також принципи підгалузей і окремих інститутів, що деталізують і адаптують базові засади до специфіки відповідних правових масивів).

Зроблено висновок, що принцип доброчесності в адміністративному праві тлумачиться як універсальний, соціально зумовлений, нормативно закріплений та імперативний припис, що втілює цілісний комплекс морально-етичних правил поведінки публічних службовців і задає належні стандарти їхньої професійної діяльності, який покладає на службових осіб обов'язок бездоганної, правомірної та неупередженої поведінки під час виконання повноважень і поза межами служби; підтримання авторитету публічних інституцій; сумлінного й прозорого виконання посадових обов'язків із пріоритетом публічного інтересу; утримання від будь-якого приватного інтересу та його впливу на рішення, недопущення конфлікту інтересів і неправомірної вигоди; дотримання вимог і стандартів антикорупційної політики держави.

У підрозділі 1.3 *«Нормативне закріплення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики»* зроблено висновок на підставі аналізу еволюції нормативних засад діяльності органів державної служби та прокуратури про наявність підстав стверджувати, що сучасна концептуалізація

принципів публічної служби загалом і прокурорської діяльності зокрема ґрунтується на істотному зсуві від формально-процедурної моделі до ціннісно-орієнтованої парадигми, що означає, що вимоги до прокурора як публічного службовця не обмежуються професійно-технічними критеріями чи знанням нормативно-правових приписів, а виходять на рівень його морально-етичного профілю. Останній розглядається як нормативний еталон, який визначає не факультативні, а обов'язкові характеристики особистості та діяльності прокурора.

Підкреслено, що установлення державою підвищених стандартів щодо освітнього рівня, професійної компетентності та доброчесності прокурорів свідчить про інтеграцію в національну правову систему загальноєвропейських та світових підходів до організації публічної служби.

Акцентовано, що формування «ціннісно-компетентного стандарту» прокурора означає, що професійна майстерність не може бути відокремленою від етичної надійності. Юридичні знання, процесуальні навички чи організаційні здібності втрачають свою легітимність і ефективність, якщо вони не поєднані з чесністю, відповідальністю, справедливістю та непідкупністю. Такий підхід посилює суспільну довіру до прокуратури як інституту та підвищує легітимність державної влади загалом.

Визначено, що сучасна концептуалізація принципів діяльності прокуратури утверджує нову модель публічного службовця, для якого етичні стандарти є не додатковим атрибутом, а визначальною основою професійної ідентичності, що відкриває перспективу формування цілісної системи публічної служби, де поєднання компетентності й доброчесності забезпечує як ефективність, так і моральну легітимність державної влади. Зазначене стало базисом для запровадження поступових змін до функціонування системи органів прокуратури, що пов'язувалось із переходом від «радянської моделі» до моделі, визначеної Конституцією України 1996 р.

Зроблено висновок, що еволюція забезпечення доброчесності прокурорів відбувалася хвилями: від загальних етичних орієнтирів діяльності органів державної служби та антикорупційних концепцій (1998–2011 рр.) через конституційно-правове переозначення ролі прокуратури і «розширення» радянської моделі (2014–2016 рр.) до жорсткої інституціалізації доброчесності через атестацію, кодекси етики та кадрово-організаційні механізми (2019–2025 рр.).

Визначено, що сучасний стан регулювання забезпечення доброчесності прокурорів характеризується поєднанням: а) нормативно визначених принципів у профільному законодавстві, б) процедур оцінювання доброчесності (атестації, дисциплінарної практики, конфлікту інтересів), в) інституційної підтримки культури доброчесності (НАЗК, Офісу доброчесності, стратегії розвитку) та г) гармонізації з міжнародними стандартами.

Розділ 2 «Реалізація забезпечення адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні як елементу антикорупційної політики» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів: сутність, структура, функції» адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів в Україні структуровано як систему правових засобів, суб'єктів та процедур, об'єднаних метою – досягти доброчесної поведінки всіх прокурорів. До його ключових елементів віднесено: органи прокуратури і самоврядування (Генеральний прокурор, КДКП, Рада прокурорів, внутрішня безпека тощо), нормативні інститути (дисциплінарна відповідальність, атестація, декларування, несумісність) та інструменти (дисциплінарні провадження, перевірки декларацій, службові розслідування, навчання з етики). Встановлено, що механізм виконує важливі функції: гарантує професіоналізм і законність, підтримує етичність і культуру, забезпечує неупередженість та незалежність прокурорів, відновлює довіру до прокуратури через притягнення порушників до відповідальності, а також виховує нові покоління прокурорів у дусі доброчесності.

Аргументовано поняття адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів охоплює систему взаємопов'язаних засобів нормативного (правового), інституційного та процедурного характеру, об'єднаних спільною метою – досягти, щоб кожен прокурор дотримувався принципів чесності, неупередженості та етичності у своїй діяльності.

Встановлено, що основними суб'єктами, що відповідальні за дотримання та контроль доброчесності прокурорів, є: 1) керівники прокуратур різних рівнів – Генеральний прокурор, керівники обласних і окружних прокуратур, які несуть пряму відповідальність за стан дисципліни та етики у ввірених органах; 2) підрозділи внутрішньої безпеки та Генеральна інспекція в Офісі Генерального прокурора, що є спеціалізованими суб'єктами всередині системи прокуратури, покликані виявляти та запобігати службовим правопорушенням, у тому числі пов'язаним з корупцією і недоброчесністю; 3) кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів (КДКП) як колегіальний орган, наділений законом повноваженнями притягати прокурорів до дисциплінарної відповідальності та вирішувати питання про їх переведення чи звільнення; 4) Вища Рада правосуддя; 5) органи прокурорського самоврядування; 6) Національне агентство з питань запобігання корупції; 7) суб'єкти громадського контролю.

Визначено, що суб'єктний вимір адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності має поліцентричну конфігурацію та охоплює як внутрішніх акторів (органи прокуратури й інститути прокурорського самоврядування), так і зовнішніх сторожових суб'єктів (Вищу раду правосуддя, НАЗК, інститути громадянського суспільства).

Функції адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності згруповано в: забезпечувальні (професіоналізм, етичність, неупередженість, незалежність, тобто підтримка ключових якостей прокурорів) та охоронно-відновлювальні (контроль, відповідальність, відновлення порушеного стану довіри і справедливості).

До організаційно-правових проблем функціонування адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів віднесено: нормативну невизначеність окремих понять та критеріїв (зокрема, чинним законодавством України не визначено поняття «доброчесність» чи «дисциплінарний проступок прокурора», що призводить до багатоманіття їх тлумачення); недостатня процесуальна прозорість і гарантії у дисциплінарних провадженнях, що, зокрема, пов'язується із гарантуванням доступності дисциплінарного процесу для скаргників і громадськості; забезпечення політичної нейтральності політичних партій та незалежності органів прокуратури, подолання яких вбачається в тому числі через скорочення повноважень Генерального прокурора у дисциплінарній сфері; корупційні ризики і тиск на прокурорів поза дисциплінарною площиною.

У підрозділі 2.2 *«Процесуальна імплементація превентивних інструментів у механізмі забезпечення доброчесності прокуратури як складника антикорупційної політики»* визначено, що процесуальна імплементація превентивних інструментів у механізмі забезпечення доброчесності прокуратури становить ключовий вимір сучасної антикорупційної політики.

Визначено, що превенція проявів недоброчесності в діяльності прокуратури забезпечується через: інституційні механізми добору та кар'єри: прозорі конкурси із залученням зовнішніх спостерігачів; перевірку доброчесності: контроль майнових декларацій, способу життя, ділової репутації, ротацію на посадах із підвищеними ризиками; дотримання перехідної перерви під час переходів між піднаглядними органами та прокуратурою для уникнення конфлікту інтересів; процесуальні гарантії неупередженості під час роботи зі справами; внутрішній контроль і дотримання регуляторних вимог; зовнішню підзвітність і прозорість діяльності; професійну етику та навчання.

Зроблено висновок, що процесуальна імплементація превентивних інструментів розглядається як системна трансформація механізмів роботи прокуратури (від кадрів і розподілу справ до внутрішнього контролю та публічної підзвітності).

Встановлено, що Законом України «Про прокуратуру» безпосередньо не уточнюється, які саме компетентності мають підтверджувати кандидати на відповідні посади. Обґрунтовано, що під компетентностями кандидата на посаду прокурора розуміються як індивідуально-особистісні риси (наприклад, стресостійкість, здатність до командної взаємодії, креативність тощо), так і практичні навички (ведення переговорів або здійснення оперативно-розшукової роботи), де виокремлено такі групи компетентностей, як: *функціональна* (професійна), що складається із сукупності фахових знань і вмінь застосовувати їх на практиці, та має корелюватися залежно від рівня управління та специфіки посади, при цьому варто зауважити, що на сучасному етапі помітна тенденція до швидкого «старіння» знань і досвіду, коли індивідуальна підготовка відстає від актуальних вимог професії; *інтелектуальна* як здатність до аналітичного мислення, комплексного бачення завдань і прийняття виважених рішень; *ситуативна* як уміння діяти адекватно до конкретних обставин, гнучко добираючи засоби й тактики; *часова* як сукупність навичок раціонального

планування, пріоритизації та ефективного використання робочого часу; *соціально-комунікаційна*, що полягає у сукупності інтеграційних здібностей, що пов'язуються із підтриманням професійних стосунків, переконливим впливом, досягненням домовленостей, коректним сприйняттям й інтерпретацією позицій інших, умінням вести конструктивну розмову.

Підкреслено, що сучасний прокурор, окрім спеціальних фахових компетентностей, має демонструвати соціальну і службову відповідальність, високий рівень правосвідомості, вихованості та професійної культури; бути чесним і принциповим, ерудованим, здатним до творчого мислення та усвідомлювати сутність і державну вагу прокурорської служби.

Розглянуто процедури формування кадрового резерву органів прокуратури, що розуміються як інституційно оформлений масив відомостей про працівників, які на підставі результатів оцінювання компетентностей, показників службової діяльності та перевірки доброчесності визнані спроможними виконувати функціонал вищої або рівнозначної посади. Визначено, що юридичне значення формування кадрового резерву органів прокуратури полягає в попередньому визначенні кола осіб, щодо яких орган може приймати рішення про призначення в разі відкриття вакансії, з мінімізацією ризиків суб'єктивізму й адміністративної дискреції. Обґрунтовано, що функціями кадрового резерву органів прокуратури є: планувальна, гарантійна, розвивальна, антикорупційна.

Визначено, що принципами формування і функціонування резерву органів прокуратури є: законність і нормативна визначеність; об'єктивність і доказовість (опора на вимірювані індикатори компетентностей і результативності); прозорість і підзвітність (оприлюднення критеріїв і мотивів рішень у межах, сумісних із захистом персональних даних); рівність доступу й недискримінація; пропорційність обмежень (щоб уникнути «закритих клубів» і надмірного формалізму).

Встановлено, що ризики інституту кадрового резерву органів прокуратури полягають у: формалізації без реального розвитку, «інфляції» резерву (надмірної чисельності), фаворитизму, затягуванні ревалідації, що мають нейтралізуватися через запровадження квот і строковості перебування, незалежних елементів у складі комісій, зовнішнього аудиту рішень, використання поведінкових індикаторів оцінки діяльності посадових осіб органів прокуратури.

У підрозділі 2.3 *«Контрольні інструменти адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні як елементу антикорупційної політики»* сутність контрольних інструментів адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні визначено як юридично оформлені процедури та засоби збирання, перевірки й оцінювання відомостей про поведінку прокурора, які забезпечують належну правову процедуру, пропорційність реагування та передбачуваність правозастосування.

Встановлено, що Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів і Рада прокурорів України як елементи внутрішнього контролю формують дисциплінарну юрисдикцію корпусу, стандартизують етичні вимоги, беруть участь у прийнятті ключових кадрових рішень і гарантують інституційну незалежність. Визначено, що зовнішній контроль за діяльністю органів прокуратури здійснюють Національне агентство з питань запобігання корупції, що забезпечує фінансовий контроль, моніторинг способу життя та нагляд за врегулюванням конфлікту інтересів, а також НАБУ та САП як спеціалізована антикорупційна підсистема, що забезпечує кримінально-правове реагування на корупційні правопорушення вищого рівня. Додатковий рівень гарантій створює адміністративна юрисдикція судів.

Контрольні інструменти адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів класифіковано на чотири взаємопов'язані блоки: превентивно-організаційні; діагностично-моніторингові; процедурно-кадрові; юрисдикційно-санкційні.

До нормативних орієнтирів вдосконалення контрольних інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів віднесено: доцільність кодифікації змісту і складників принципу доброчесності у спеціальному законодавстві прокуратури; уніфікація індикаторів суттєвості дисциплінарних порушень, диференціації санкцій та підходів до індивідуалізації відповідальності; стандартизацію доказових вимог та процесуальних гарантій у дисциплінарних провадженнях із урахуванням преюдиціальності судових рішень; посилення інтегрованості державних реєстрів і відомчих баз шляхом розширення аналітичного змісту ризик-моніторингу; інституційне зміцнення самоврядних органів через забезпечення сталості кадрового складу, ресурсного забезпечення, процедурної безперервності; розвиток наставництва та обов'язкових програм з етики для новопризначених і керівних прокурорів; забезпечення відкритості критеріїв оцінки діяльності та мотивів кадрових рішень як інструментів підзвітності.

Зроблено висновок, що контрольні інструменти адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів постають системним елементом антикорупційної політики, що поєднує превенцію, діагностику та санкціонування в поліцентричній інституційній конструкції, де їхня ефективність прямо корелює з рівнем нормативної визначеності, процесуальної передбачуваності та інституційної стійкості.

У підрозділі 2.4 *«Ефективність забезпечення доброчесності прокурорів: зарубіжний досвід та практика реалізації в Україні»* узагальнено, що результативні моделі поєднують багаторівневий контроль (внутрішній і зовнішній), кодифіковані етичні стандарти, процесуально гарантовані дисциплінарні процедури з передбачуваною шкалою санкцій та чітким розмежуванням кримінальної і дисциплінарної відповідальності. Систематизовано зарубіжні підходи на три типи: самоврядні; ієрархічні із зовнішніми стримуваннями (інспекції, парламентський і судовий контроль, суворі правила несумісності та відводу); змішані/загального права (поєднання

внутрішніх підрозділів професійної відповідальності з юрисдикціями професійних спільнот).

Акцентовано роль транспарентності та превенції у забезпеченні доброчесності прокурорів у зарубіжних країнах, що полягає у: оприлюдненні дисциплінарних рішень і методичних орієнтирів, регулярних оцінюваннях ризиків, електронному декларуванні активів та інтересів, контролі конфлікту інтересів, захищених каналів для викривачів і процесуальних гарантіях їхнього захисту.

Ідентифіковано ключові виклики зарубіжних моделей забезпечення доброчесності прокурорів, релевантних для України, що полягають у: складності доведення умислу в етико-поведінкових проступках; ризиках політичного впливу в ієрархічних системах; «корпоративній закритості» самоврядних моделей без зовнішнього аудиту; потребі у пропорційності та індивідуалізації санкцій.

Охарактеризовано українську практику забезпечення доброчесності прокурорів як двоконтурну: внутрішній самоврядний рівень (КДКП, Рада прокурорів) та зовнішній контроль (НАЗК, НАБУ/САП, адміністративні суди), доповнені цифровими каналами раннього виявлення ризиків (ЄРДР, е-звернення). Відзначено процесуальну інтеграцію: матеріали НАЗК слугують підставами дисциплінарних/кримінальних проваджень; судові рішення мають преюдиціальне значення; позиції вищих судів уніфікують стандарти доказування й пропорційності.

Встановлено сильні сторони національної моделі забезпечення доброчесності прокурорів, де виокремлено: інституційно відокремлений дисциплінарний орган; судовий перегляд по суті; розвинений фінансовий контроль (електронне декларування, моніторинг); спеціалізовану антикорупційну підслідність і процесуальну автономію.

Констатовано проблеми імплементації європейських та світових стандартів забезпечення доброчесності прокурорів, де акцентовано увагу на дефінітивній невизначеності категорії «доброчесність» та індикаторів її порушення, що покладено в основу авторських пропозицій із удосконалення чинного законодавства України.

Зроблено висновок, що ефективність забезпечення доброчесності прокурорів є функцією цілісної архітектури контролю, де поєднання нормативної визначеності, процесуальної передбачуваності, інституційної стійкості та цифрової інтеграції трансформує доброчесність із декларативної цінності у вимірюваний професійний стандарт і підвищує легітимність публічного обвинувачення як елементу антикорупційної політики держави.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо визначення адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики в Україні. За результатами дисертаційної роботи сформульовано такі основні висновки.

1. Системно визначено співвідношення доброчесності з іншими етико-правовими категоріями. Зокрема, «честь» розглянуто як усвідомлення та визнання соціальної значущості особи, її репутації та доброго імені; «добросовісність» – як правовий стандарт поведінки, переважно у цивільних відносинах, що у сфері публічної служби означає діяльність службовця, орієнтовану не лише на формальні процедури, а й на позитивний результат; «розсудливість» – як принцип, що заперечує ухвалення рішень, несумісних зі здоровим глуздом і обов'язками влади; «об'єктивність» – як суміжну категорію, що охоплює справедливість, неупередженість і антикорупційну спрямованість.

2. Акцентовано, що доброчесність прокурора слід розглядати не як факультативну моральну категорію, а як структуроутворювальний імператив права та правозастосовної практики, що інтегрує: стабільно закріплену нормативну основу, внутрішню етико-професійну мотивацію суб'єкта та зовнішні інституційні гарантії забезпечення і контролю, що у своєму призначенні проявляється у трансформації процесуальної влади на службу публічного інтересу, знизити корупційні ризики й забезпечити справедливість проваджень, що є критерієм легітимності рішень і джерелом довіри до прокуратури як інституту.

3. Обґрунтовано доцільність виокремлення таких етапів розвитку законодавства про забезпечення доброчесності прокурорів, як: 1) дореформаційний «інерційний» період, що характеризувався переходом від «радянської моделі» до перших етичних орієнтирів (1991–2013 рр.); 2) етап конституційного переозначення місця прокуратури (2014–2016 рр.), що пов'язувалось із ухваленням нової редакції Закону України «Про прокуратуру» у 2014 р. та проведенням конституційної реформи 2016 р., в результаті чого було переосмислено роль органів прокуратури та закріплено основоположні засади їх; 3) етап функціональної реструктуризації та самоврядування (2014–2019 рр.), що визначався переглядом функцій органів прокуратури, остаточним скасуванням функції загального нагляду та припиненням здійснення функції досудового розслідування прокуратурою, починаючи із 2019 р.; крім того, впродовж цього періоду було оновлено систему антикорупційного законодавства, що пов'язувалось зі створенням таких інституцій, НАЗК, НАБУ, проведенням процедури люстрації, що засвідчило інтеграцію доброчесності як наскрізного орієнтиру розвитку органів публічної влади; 4) етап інституціоналізації доброчесності прокурорів через запровадження процедури атестації (2019–2025 рр.), що пов'язується з оцінюванням критеріїв їхньої діяльності на відповідність професійній компетентності, дотримання вимог професійної етики та доброчесності.

4. Обґрунтовано, що ключовими правовими інститутами забезпечення доброчесності прокурорів є: інститут дисциплінарної відповідальності прокурорів, що визначає підстави дисциплінарних проступків (наприклад, невиконання службових обов'язків, вчинення дій, що порочать звання прокурора, систематичне порушення етики, розголошення таємниці, корупційні правопорушення тощо; інститут добору та оцінювання прокурорів (атестації);

інститут декларування та фінансового контролю; інститут несумісності та вимог до поведінки поза службою; інститут заохочень та позитивної мотивації.

Визначено, що нормативне регулювання інститутів забезпечення доброчесності прокурорів можна звести до двох груп: 1) норми, що встановлюють стандарти поведінки (присяга, етичні правила, антикорупційні обмеження, несумісність, обов'язок декларування тощо); 2) норми, що регулюють контрольні процедури і відповідальність (дисциплінарне провадження, атестація, перевірки доброчесності, діяльність органів самоврядування і нагляду).

Аргументовано, що до складу адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів входить цілісний масив інструментів і процедур, за допомогою яких аксіологічні настанови етики трансформуються у правозобов'язальний режим щоденної діяльності, що поділяється на: превентивні інструменти; контрольні інструменти.

Визначено, що реалізація адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності виконує низку важливих функцій у системі прокуратури, де виділено: гарантування професіоналізму та законності в діяльності прокурорів; забезпечення етичності поведінки та культури спілкування; виховну і превентивну; забезпечення неупередженості та об'єктивності прокурорів задля унеможливлення ситуацій, коли особисті інтереси чи зовнішній тиск впливають на рішення прокурора; охоронну; відновлення довіри й авторитету органів прокуратури.

5. До превентивних інструментів забезпечення доброчесності органів прокуратури віднесено: формування кадрового резерву органів прокуратури; періодичне оцінювання працівників органів прокуратури; врегулювання конфлікту інтересів; декларування активів у діяльності органів прокуратури.

Обґрунтовано необхідність вироблення узгодженої моделі компетентностей, уніфікації інструментів оцінювання, створення єдиної безпечної електронної платформи для добору, оцінювання, реєстру доступів і декларування, а також інституційного посилення підрозділу забезпечення відповідності.

До пріоритетних напрямів інституційного розвитку превентивних інструментів забезпечення доброчесності прокурорів віднесено: 1) нормативне закріплення та імплементацію чітко визначеного строку постслужбових обмежень для мінімізації конфлікту інтересів; 2) забезпечення відкритості даних щодо встановлення критеріїв якості діяльності та належного обґрунтування мотивів кадрових рішень як інструментів підзвітності; 3) розбудову інституту наставництва для новопризначених прокурорів як складника системи безперервного професійного розвитку та утвердження стандартів доброчесності.

6. Контрольні інструменти адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні визначено як специфічні юридичні та організаційні засоби виявлення, оцінювання і реагування, що поділено на: внутрішні (службовий контроль, таємна перевірка доброчесності, атестація, дисциплінарне провадження); самоврядні (КДКП, Рада прокурорів); зовнішні

(НАЗК, адміністративні суди, антикорупційні органи); інструменти прозорості (декларування, відкриті реєстри, комунікація з громадськістю).

До проблем застосування контрольних інструментів забезпечення доброчесності прокурорів віднесено: неврегульованість законодавчого тлумачення поняття «дисциплінарний проступок прокурора», що породжує ситуацію правової визначеності в цій сфері та призводить до зниження ефективності дисциплінарного механізму та зниження спроможності забезпечувати реальну підзвітність прокурорів та дотримання стандартів професійної етики; недосконалість процесуального механізму оскарження рішень про відмову у відкритті дисциплінарного провадження; неналежність інституційної незалежності дисциплінарного органу.

7.3 урахуванням здійсненого дослідження обґрунтовано, що напрямками забезпечення ефективності доброчесності органів прокурорів є: 1) нормативно-правове закріплення доброчесності через удосконалення законодавчої бази, через чітке визначення поняття «доброчесність» у Законі України «Про прокуратуру» та в Кодексі професійної етики прокурорів; запровадження спеціальних етичних стандартів для прокурорів, що гармонізуються з європейськими й міжнародними документами (рекомендації GRECO, стандарти Ради Європи, Бангалорські принципи); 2) інституційне забезпечення та контроль, що вимагає посилення ролі Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів у контролі доброчесності, зокрема у процедурах атестації та дисциплінарної відповідальності шляхом розширення її повноважень щодо перевірки доброчесності, у тому числі наданням права на запити до антикорупційних органів, а також у створенні незалежного дорадчого органу або ради доброчесності при органах прокурорського самоврядування для моніторингу та оцінки дотримання етичних стандартів; 3) інтеграція прокурорів у систему електронного декларування із запобігання корупції з підсиленням контролем відповідності доходів і майна; 4) підвищення ефективності взаємодії з НАБУ, НАЗК та ВАКС у питаннях виявлення корупційних ризиків серед прокурорів; 5) впровадження постійних програм підготовки з етики, антикорупційних стандартів, конфлікту інтересів та європейських практик; 6) забезпечення відкритості конкурсних процедур на зайняття посад у прокуратурі, що пов'язується із необхідністю створення реєстру дисциплінарних проваджень (з дотриманням законодавства про захист персональних даних); 7) використання цифрових інструментів (e-justice, відкриті реєстри) для підвищення прозорості діяльності прокурорів; 8) запозичення кращих практик з діяльності Вищої ради магістратури Італійської Республіки, Conseil Supérieur de la Magistrature у Французькій Республіці, а також стандартів ENCJ (Європейської мережі рад юстиції).

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Максименко Н.В. Генеза розуміння доброчесності у діяльності органів державної влади та розвитку суспільства: історико-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 491–496. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.71>.
2. Максименко Н.В. Доброчесність як етико-правова категорія у діяльності органів публічної служби. *Правові новели*. 2024. № 23. С. 547–554. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.74>.
3. Максименко Н.В. Доброчесність прокурора як принцип права, правова категорія та етичний стандарт діяльності прокурорів. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 653–660. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.90>.
4. Максименко Н.В. Нормативно-правове закріплення принципу доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 2(70). Р. 171–178. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.2.24>.
5. Максименко Н.В. Структура адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2025. № 2(88). С. 128–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.2.18>.
6. Максименко Н.В. Інституційний зміст адміністративно-правового забезпечення доброчесності прокурорів. *Proceedings of the international scientific conference “Advances in law: the view of domestic and foreign scholars”*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 404–406. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-106>.
7. Максименко Н.В. Формування кадрового резерву органів прокуратури як складова процедури адміністративно-правового забезпечення доброчесності. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 610–612. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-166>.
8. Максименко Н.В. Реалізація контрольних інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів в Україні. *Proceedings of the international scientific conference “Theoretical foundations of law, public management and practice of their application”*, Riga, the Republic of Latvia, December 25–26, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 358–361. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-88>.

АНОТАЦІЇ

Максименко Н.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів як елемент антикорупційної політики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2025.

У роботі здійснено характеристику адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики.

Метою дисертаційної роботи є визначення на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики. Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні завдання: визначити генезу розуміння доброчесності у діяльності органів державної влади та розвитку суспільства; охарактеризувати доброчесність прокурора як принцип права, правову категорію та етичний стандарт; встановити нормативне закріплення доброчесності прокурорів як елементу антикорупційної політики; описати адміністративно-правовий механізм забезпечення доброчесності прокурорів: сутність, структуру, функції; відобразити процесуальну імплементацію превентивних інструментів у механізмі забезпечення доброчесності прокуратури як складника антикорупційної політики; дослідити контрольні інструменти адміністративно-правового механізму доброчесності прокурорів в Україні як елементу антикорупційної політики; обґрунтувати напрями забезпечення доброчесності прокурорів через висвітлення зарубіжного досвіду та практики його реалізації в Україні.

З урахуванням здійсненого дослідження обґрунтовано, що напрями забезпечення ефективності доброчесності органів прокурорів є: 1) нормативно-правове закріплення доброчесності через удосконалення законодавчої бази, через чітке визначення поняття «доброчесність» у Законі України «Про прокуратуру» та в Кодексі професійної етики прокурорів; запровадження спеціальних етичних стандартів для прокурорів, що гармонізуються з європейськими й міжнародними документами (рекомендації GRECO, стандарти Ради Європи, Бангалорські принципи); 2) інституційне забезпечення та контроль, що вимагає посилення ролі Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів у контролі доброчесності, зокрема у процедурах атестації та дисциплінарної відповідальності шляхом розширення її повноважень щодо перевірки доброчесності, у тому числі наданням права на запити до антикорупційних органів, а також у створенні незалежного дорадчого органу або ради доброчесності при органах прокурорського самоврядування для моніторингу та оцінки дотримання етичних стандартів; 3) інтеграція прокурорів у систему електронного декларування із запобігання корупції з підсиленням контролем відповідності доходів і майна; 4) підвищення ефективності взаємодії з НАБУ, НАЗК та ВАКС у питаннях виявлення корупційних ризиків серед прокурорів; 5) впровадження постійних програм підготовки з етики, антикорупційних стандартів, конфлікту інтересів та європейських практик; 6) забезпечення відкритості конкурсних процедур на зайняття посад у прокуратурі, що пов'язується із необхідністю створення реєстру дисциплінарних проваджень (з дотриманням законодавства про захист персональних даних); 7) використання цифрових інструментів (e-justice, відкритих реєстрів) для підвищення прозорості діяльності прокурорів; 8) запозичення кращих практик з діяльності Вищої ради магістратури

Італійської Республіки, Conseil Supérieur de la Magistrature у Французькій Республіці, а також стандартів ENCJ (Європейської мережі рад юстиції).

Ключові слова: антикорупційна політика, доброчесність прокурора, етичний стандарт, принцип права, прокуратура, публічна служба, публічний інтерес.

Maksymenko N.V. Administrative and legal mechanism for ensuring the integrity of prosecutors as an element of anti-corruption policy. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2025.

The work describes the administrative and legal mechanism for ensuring the integrity of prosecutors as an element of anti-corruption policy.

The purpose of the dissertation is to determine, based on the analysis of doctrinal and regulatory sources, the administrative and legal mechanism for ensuring the integrity of prosecutors as an element of anti-corruption policy. To achieve this goal, the following main tasks were set and solved in the dissertation: to determine the genesis of the understanding of integrity in the activities of state authorities and the development of society; characterize the integrity of the prosecutor as a principle of law, a legal category and an ethical standard; establish the regulatory consolidation of the integrity of prosecutors as an element of anti-corruption policy; describe the administrative and legal mechanism for ensuring the integrity of prosecutors: essence, structure, functions; reflect the procedural implementation of preventive tools in the mechanism for ensuring the integrity of the prosecutor's office as a component of anti-corruption policy; investigate the control tools of the administrative and legal mechanism for the integrity of prosecutors in Ukraine as an element of anti-corruption policy; substantiate the directions for ensuring the integrity of prosecutors by highlighting foreign experience and the practice of its implementation in Ukraine.

The correlation of integrity with other ethical and legal categories is systematically determined. In particular: “honor” is considered as awareness and recognition of the social significance of a person, his reputation and good name; “good faith” – as a legal standard of behavior, mainly in civil relations, which in the field of public service means the activities of an official focused not only on formal procedures, but also on a positive result; “prudence” – as a principle that denies the adoption of decisions incompatible with common sense and the duties of power; “objectivity” – as a related category that encompasses justice, impartiality and anti-corruption orientation.

It is emphasized that the integrity of the prosecutor should be considered not as an optional moral category, but as a structural imperative of law and law enforcement practice, which integrates: a stably established regulatory framework, the internal ethical and professional motivation of the subject and external institutional guarantees of support and control, which in its purpose is manifested in the transformation of procedural power to serve the public interest, reduce corruption risks and ensure the fairness of proceedings, which is a criterion for the legitimacy of decisions and a source of trust in the prosecutor's office as an institution.

Taking into account the research conducted, it is substantiated that the directions for ensuring the effectiveness of the integrity of prosecutors' bodies are: 1) regulatory and legal consolidation of integrity, which is achieved through: improving the legislative framework through a clear definition of the concept of "integrity" in the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" and in the Code of Professional Ethics of Prosecutors; introduction of special ethical standards for prosecutors, harmonized with European and international documents (GRECO recommendations, Council of Europe standards, Bangalore Principles); 2) institutional support and control, which requires strengthening the role of the Qualification and Disciplinary Commission of Prosecutors in integrity control, in particular in certification and disciplinary procedures by expanding its powers to verify integrity, including granting the right to make requests to anti-corruption bodies, as well as in creating an independent advisory body or integrity council under prosecutorial self-government bodies to monitor and assess compliance with ethical standards; 3) integration of prosecutors into the electronic declaration system for preventing corruption with enhanced control of compliance with income and property; 4) increasing the efficiency of interaction with NABU, NACP and VAKS in identifying corruption risks among prosecutors; 5) implementation of permanent training programs on ethics, anti-corruption standards, conflict of interest and European practices; 6) ensuring the openness of competitive procedures for positions in the prosecutor's office, which is associated with the need to create a register of disciplinary proceedings (in compliance with the legislation on the protection of personal data); 7) using digital tools (e-justice, open registers) to increase the transparency of prosecutors' activities; 8) borrowing best practices from the activities of the Italian Superior Council of Magistracy, the Conseil Supérieur de la Magistrature in France, as well as the standards of the ENCJ (European Network of Councils of Justice).

Key words: *anti-corruption policy, ethical standard, integrity of the prosecutor, principle of law, prosecutor's office, public interest, public service.*

Підписано до друку 18.11.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1154.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.